

Lev Detela:

Prešernov praznik

Slovenci smo ena izmed tistih prereditkih iz-
jem med narodi sveta, ki praznuje svoj kulturni
praznik. Ta naš kulturni praznik, ta 8. februar,
se nam razrašča ob pomanjkanju drugih, nacio-
nalnih, zgodovinskih in političnih narodovih sla-
vij v nekakšno trdno konstanto, ki je več kot
zgolj kulturni praznik, več kot samo Prešernov
dan.

Kulturni praznik je pri nas nadomestilo za
drugačna slavlja in uveljavljanja. Vsekakor je
lepo, da praznujemo nekaj, kar imenujemo kul-
turne vrednote, vendar je treba istočasno za-
pisati, da bi bilo napak in v današnjem času
že pravi anahronizem, ko bi literatura in kul-
tura pomenila našo edino pot.

Razmišljanje ob Prešernovem dnevu lahko
opozori na dejstvo, da rabi današnja že razve-
jana, pluralistična slovenska družba poleg kul-
turnih in literarnih tudi vsakovrstne druge poti
uveljavljanja. Omeniti bi le bilo treba gospo-
darsko, znanstveno, politično in še kakšno uve-
ljavlanje. Kulturni praznik je v vsem tem vrve-
žu poti, izkoriščenih in zamujenih, gotovo ne-
kakšna svetinja, potrdilo za primanjkujočo na-
rodno zavest in osveščenje. Je pa tudi anahro-
nizem, saj lahko, ob pomanjkanju drugačnih sla-
vij, fiššira našo narodno zavest samo v kul-
turo, samo v literaturo, ali pa samo k Prešernu.

Da se ne bi zmotili zaradi dokončnosti take
sodbe in razsodbe, je treba takoj dodati, da je
pravilno, da naša literatura živi in se še širi,
da potrebujemo še kvalitetnejšo in suverenejšo
kulturo in tudi literaturo, da pa vseeno ne mo-
remo našega narodnega dejanja in nehanja me-
riti samo z literaturo in samo s Prešernom.

Na Prešernov dan, na ta osmi februar, bo
spet veliko govora o Prešernu. Ta dan bo spet
izgledal kot nekaj posebnega, edinega in enkrat-
nega. Kljub temu pa bo to v resnici dan kot vsi
drugi dnevi, dan brez okrasja, v katerem se
bodo med drugim rodili in med drugim umrli
Slovenci. Prešeren pa bo vseeno skozi ves dan
stal tudi na ta navadni dan nam vsem ob strani
s svojo pesniško, človeško in narodno prisotnost-
jo. Zdelo se bo, da je ta naš Prešeren, ta moj-
ster vsebinsko in oblikovno pretehtane poezije,
pretkane z izrazito narodno pobudniško in svo-
bodnjaško miselnostjo, ta pesnik, ki je rodil, —
kot se zdi — svojo poezijo takorekoč brez tradi-
cije, iz nič, v brezodziven, provincialno zaplot-
niški prostor ene izmed zadnjih pokrajin nek-
danjega avstrijskega cesarstva, pravzaprav pe-
snik velikani, ki se mu ni mogoče ustaviti in h,
kateremu ni več mogoče kritično pristopiti.

Vendar je treba povedati, da kljub temu, da
ni mogoče dvomiti v Prešerna — velikega umet-
nika, vseeno ne smemo iz njega narediti fanta-
stične, naddimenzionalne figure, ki prerašča na
vse večove čas pred seboj in za seboj. Zakaj
tudi pred Prešernom je slovenski literarni genij
v resnici že živel, popolnoma brez tradicije te

(Nadalj. na 2. strani)

ZANIMIVO, A NE VEČ SENZACIONALNO

V nedeljo zvečer smo lahko po televiziji vi-
deli izstrelitev ameriške rakete »Apollo 14«, ki
je odnesla novo ameriško odpravo proti Luni.
Posadko sestavljajo Stuart Roosa, Alan Shepard
in Edgar Mitchell. Poveljnik odprave je 48-letni
Shepard. Istrelitev so morali odložiti za pol ure
zaradi hudournih oblakov, ki so se zbrahi nad
rtom Kennedy.

V četrtek bi se morala dva člana posadke iz-
krcati na Luni, kjer bi ostala do nedelje.

Na Kennedyjevem rtu se je zbralo okrog pol
milijona ljudi, da so opazovali izstrelitev, tembolj
ker je bila ravno nedelja. Vendar so ostali pre-
cej ravnodušni. Še bolj pa ljudje drugje v Ame-
riki in v Evropi. Odprave na Luno sopolstale
del naše vsakdanjosti, zato nas taki dogodki ne
morejo več pretresti do take mere, kot so nas
prvi vesoljski poleti. Če najbolj ravnodušna je
mladina. Zanj so izstrelitve raket v vesolje
ravno toliko zanimive kot npr. avtomobilske dir-
ke ali kakšna važnejša tehnična iznajdba ali
znanstveno odkritje. Mladi so že od otroških let
slišali govoriti o odpravah v vesolje in jim je
postalo to del stvarnosti današnjega sveta, ki
jim ne vzbuja začudenja, komaj zanimanje kot
drugi važnejši dogodki.

To pa je hkrati znak, da je današnji svet že
zelo drugačen, kot ga je poznala starejša gene-
racija v svoji mladosti. To je svet, ki je ne le
stopil v novo, vesoljsko dobo, ampak jo tudi že
živi kot svojo vsakdanjost. To nam še ni popol-
noma prodrlo v zavest, a nam mora. Kajti to ni
v zvezi samo s tehniko, ampak z vsem človeškim
življenjem in mišljenjem. Tehnika, ki so ji dali
nov zagon vesoljski poleti, in pritegnitev dru-
gih vesoljskih teles v domeno človeškega delo-
vanja bosta temeljito spremenila ves naš način
življenja in ga dejansko že spreminjata, četudi
se tega še ne zavedamo popolnoma. Ena izmed
posledic te nove tehnike je npr. ravno ta, da
so lahko v nedeljo zvečer ljudje po vsem svetu
opazovali izstrelitev »Apolla 14« istočasno, kot
se je izstrelitev zares dogajala, in da so bili na-
vzoči tam enako kot tisti Američani, ki so se
odpeljali na izlet na Rt Kennedy. To so nam omo-
gočili umetni sateliti v zemeljski krožnici, ki

omogočajo televizijske prenose med Ameriko in
ostalim svetom. Toda komu je to v nedeljo zve-
čer sploh še prišlo na misel?

Nova znanost in tehnika omogočata ljudem,
da se trgajo od Zemlje in odhajajo raziskovat
globine vesoljstva. Hkrati pa pripravljata ljudi
na Zemlji do tega, da se tesneje strnjujejo med
seboj in si postajajo bližji. Danes smo si že vsi
ljudje in narodi sosedje in zato postajajo absur-
dne ideologije, ki še vedno delijo ljudi in ljud-
stva po barvi kože ali po »barvi« ideologije.

NAROČNIKOM

Zaradi večdnevne stavke tiskarskega sindi-
kata je izšla ta številka z veliko zamudo in
močno skrčena, za kar se naročnikom opravi-
čujemo. Ker list ni izšel pravočasno, so izpadla
naznanila o raznih prireditvah za konec ted-
na, kot n. pr. o skupni Prešernovi proslavi Slo-
venske prosvetne zveze in Slovenske prosvete
v nedeljo v kulturnem domu in o sobotni pred-
stavi Slovenskega gledališča. Tudi članki so
bili napisani za datum rednega izida lista.

Uredništvo in uprava

ZAKONODAJNA DEJAVNOST FURLANIJE - JULIJSKE KRAJINE V LETU 1970

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine
je v letu 1970 obravnaval in izglasoval 60 za-
konov. Svet je zasedal 76-krat, predsednik
Berzanti in odborniki so na teh sejah med
drugim odgovorili na 41 interpelacij ter na
208 vprašanj. Med izglasovanimi zakoni jih
9 zadeva kmetijstvo, 1 krajevne ustanove, 5
finance, 5 industrijo in trgovino, 4 šolstvo,
6 delo, obit in socialno skrbstvo, 8 javna de-
la, 1 načrtovanje, 4 higieno in zdravstvo, 1
šport in rekreacijsko dejavnost, 2 turizem,
2 urbanistiko in 12 razna druga področja.

5 stalnih svetovavskih komisij je imelo 123
sej, na katerih so preučevali zakonske osnut-
ke in predloge.

NOV SPOPAD?

5.t.m. zapade že enkrat podaljšano pre-
mirje med Egiptom, Jordanijo in Izraelom.
Svet se sprašuje, kaj se bo tedaj zgodilo. E-
giptovski predsednik Sadat, ki je nasledil
Nasserja, noče slišati o novem podaljšanju
premirja in grozi, da bo Egipt obnovil vojno
aktivnost proti Izraelu. Preko posrednika ZN
Jarringa postavlja Izraelcem pogoje, ki jih ti
gotovo ne bodo sprejeli: da morajo brezpo-
gojno izprazniti vsa zasedena arabska ozem-

lja, šele potem bi se lahko začela pogajanja
o priznanju Izraela s strani arabskih držav
in o zajamčenju njegovih mej, vendar brez
jamstva, da bodo Izrael v takem primeru res
priznale in se vdale v dokončnost njegovih
mej. Po tem bojovitem govorjenju, bi se zde-
lo, da misli Egipt takoj udariti po Izraelu,
kakor hitro bo potekla zadnja sekunda pre-
mirja. in si vzeti nazaj vse, kar smatra za
svoje. To pa se gotovo ne bo zgodilo, ker
si Egipt tega ne more privoščiti.

Snovanje na Brionih končano

V nedeljo 1.II. je končala na Brionih svoje delo ožja koordinacijska komisija, ki je imela nalogo preučiti in vskladiti več osnutkov za novo ustavo v Jugoslaviji. Novi, vskladeni osnutek bo zdaj predložen širši koordinacijski komisiji, ki bo izdelala končni osnutek in ta bo potem predložen parlamentu v razpravo in odobritev. Še prej ga bo menda lahko preučila tudi javnost in izrazila o njem svoje mnenje.

Kot znano, gre pri osnutku nove ustave za to, da bi dobile republike čim večje pristojnosti in bi si zvezna oblast pridržala samo tiste, ki so nujno potrebne. Ravno o tem, kaj je nujno potrebno, pa si doslej še niso bili enotni. Še vedno sta v diskusiji dva različna temeljna osnutka. Enega predlagajo tisti, ki so za temeljito decentralizacijo in večjo suverenost republik, oziroma narodov, drugi bi hoteli v bistvu ohraniti neko obliko političnega centralizma in so pripravljene dati republikam samo nekaj več gospodarske avtonomije. Ni še znano, kateri koncept je prevladal pri komisiji na Brionih.

— o —

POL STOLETJA

Te dni obhaja italijanska komunistična stranka petdesetletnico obstoja.

V Športni palači v Rimu se je zbralo k osrednji proslavi več desetstisočev ljudi; vendar pa zaradi dežja in iz drugih razlogov dosti manj, kot so prireditelji pričakovali.

Strankin tajnik Longo je dejal v svojem govoru, da je ostala stranka od leta 1921 dalje vedno zvesta sama sebi. Poudaril je, da je italijanska komunistična stranka pravzaprav »vladna«, ker že danes velja njena tehtnost pri vseh večjih odločitvah, ki se tičejo širših

ljudskih množic. Iste misli je razpredal tudi poslanec Pajetta, ki je rekel, da se nahaja komunistična stranka vedno bolj v središču stvarnega življenja in da ji ne gre več samo za propagando. S temi besedami je hotel reči, da gre komunistom tudi za delež pri državnem vodstvu. Zato so načelno proti sedanjemu levosredinski vladavini v republiki, iščejo pa še posebnih stikov z levčarskimi strankami, zlasti z demokristjansko levico in krščansko usmerjenim delavstvom v ACLI.

Bunke namesto zakonskih sladkosti

Po osnutku novega italijanskega družinskega prava, o katerem razpravlja ožji odbor pravosodne komisije v parlamentu, bo najnižja starostna meja za poroko z dovoljenjem staršev 18 let za fante in dekleta. Doslej je znašala 16 let za fante in 14 let za dekleta. Višjo starostno mejo za poroke narekujejo žalostne izkušnje s prezgodnjimi porokami v zadnjih letih.

Novo družinsko pravo bo točno določilo tudi vzroke za razveljavljenje poroke in sicer v primerih: hude pomote ali prespoštljivega strahu pred drugim zakoncem; kadar eden zakonec prikrije drugemu kako bolezen, ki pomeni nevarnost za drugega ali potomstvo; in zaradi takih spolnih anomalij, da pomeni to hudo oviro za opravljanje zakonskih pravic. Zakon ne bo veljaven tudi v primeru, da ga je sklenil eden izmed zakoncev v stanju strahu, kot se to dogaja ponekod na jugu, zlasti po ugrabitvah deklet. Prav tako ne bodo veljavni zakoni (in poroke se bodo kaznovale celo z globo do enega milijona in s plačilom odškodnine prizadetemu) v primeru hlinjenih porok, npr. ko se kaka tuja »balerina« poroči s kakim starčkom iz sirotišnice za majhno odškodnino, da dobi italijansko državljanstvo in pravico do bivanja v Itali-

PREROKOVANJE JE VEDNO TVEGANO

Leta 2000 bo več kot polovica svetovne produkcije strnjena v 200 do 300 mnogonacionalnih koncernih, meni prof. John H. Dunning, profesor mednarodnega gospodarstva na univerzi Reading v Angliji. Tako koncentracijo bodo zahtevale zagotovljena dobava surovin po stabilnih cenah, premajhni nacionalni trgi in racionalno izkoriščanje znanstvenih odkritij.

Seveda pa se prerokovanje v politiki in gospodarstvu navadno ne obnese, ker se premalo ozira na razne druge dejavnike, katerih največkrat niti ni mogoče predvidevati.

Tudi takih primerov je bilo v Italiji zadnji čas precej. Zgodilo se je tudi, da se takemu možu v sirotišnici stoji po njegovi mladi in ljubki ženi, ki je bila pred poroko tako prijazna z njim in mu kupovala cigarete ter mu dala tudi kak bankovec — ali pa ga drugi našuntajo k temu. Gre jo obiskat, z namenom, da bi se poslužil pravic, ki mu jih priznava zakon, ali vsaj dobil kak tisočak. Pri »ženi« pa najde drugega in ko še vztraja pri svojih pravicah, ga »žena« in njen »prijatelj« nabunkata. Mnogo takih primerov se je že končalo v bolnišnici, na policiji in na sodišču.

— o —

Skrajnodesničarski in fašistični elementi že spet razgrajajo v Reggio Calabria in skušajo naščuvati tudi druga kalabrijska mesta k nemirrom. Nekaj organizatorjev so aretirali, med njimi bi nekega bogatega industrijca.

Ministrski predsednik Colombo je naslovil resen opomin na desne in leve skrajneže, vendar bi bili potrebni poleg opominov tudi odločni nastopi v varstvo demokracije, ki je bila priporočena za ceno tolikih žrtev, česar Italijani ne bi smeli pozabiti.

Prešernov praznik

(Nadaljevanje s 1. strani)

daj nismo več bili. Zakaj tudi naša ljudska pesem, tudi naš v molk anonimnega groba zaprti ljudski pevci so velikokrat ustvarili čistokrvne umetniške, ljudske pesmi, brez katerih bi marsikatera Prešernova pesmi bržkone ne bilo. Res da je Prešeren ta ljudski zaklad spojil z izkušnjami, rekli bi, bolj evprovske predromantike kot pa romantike (končno smo se nahajali v zamudniški Avstriji), vendar pa se je ves čas svojega literarnega ustvarjanja, posebno pa tedaj, ko mu prijatelj Čop s svojim literarnoteoretičnim nasvetom ni več stal ob strani, naslanjal in tudi opajal na slovenski ljudski pesmi, ki ji tudi tujci danes priznavajo suvereno estetsko silo. Slovenski literarni genij pa se je razživel tudi — in posebno — po Prešernu. Ne le dejstvo, da je začetek 19. stoletja rodil Prešerna, temveč razvoj političnih, socialnih, ekonomskih in nacionalnih odnosov v tedanji avstrijski monarhiji je tiral ne le Slovence, temveč tudi druge podobne narode (npr. Slovake) v večjo nacionalno dejavnost.

19. stoletje je bilo meščansko stoletje in narod, spojen s kulturo, je spadal k osnovnicam tega stoletja. Tedaj se je na nemškem prostoru veliko govorilo o velikanu Goetheju, drugi tak velikan je bil Rus Puškin, tretji Anglež Byron. Danes pa, kot se mi zdi, vsaj nekateri že z rahlo ironijo gledamo na take deformacije literarne zgodovine in predimenzioniranja različnih li-

teratov v njihovo lastno škodo. Še enkrat poudarimo, da tudi danes vidimo v Prešernu suverena umetnika, enkratnega izpovedovalca svoje lastne trpke usode, ki je bila tudi usoda narodovega provincializma. Toda napak in krivično bi bilo prav do Prešernovih naslednikov-literatov, da bi za vse večne čase imeli Prešerna za velikana, medtem ko bi se drugi nižali v pritlikavce. Po Prešernu je namreč na Slovenskem in v slovensčini delovalo še mnogo literatov, od Jenka do Murna, Župančiča, Kosovela, Preglja, Tavčarja, Balantiča, Gradnika in mnogo drugih, v katerih se je tudi iskrila suverena estetska sila. Primerjave s Prešernom ne bi izpadle mnogokrat v škodo drugih, takoimenovanih manjših literatov.

Kaj hočem reči? Smešno in direktno neznanstveno je prav na področju literarne znanosti fiksirati literarne ustvarjalce po nekakšni »ranglestvici« kar takoj v male in velike. Pomembnejši, to je ustvarjalci pretehtanih, izdelanih literarnih svetov, so v literarni zgodovini itak veliki in nobena literarna znanost ne more dokazati, koliko je eden večji od drugega.

Pustimo v literaturi torej tudi demokracijo, pustimo, da literati posebnih intenzitet in senzibilitet vsakemu po svoje govore s svojim umetniškim sporočilom.

Prešernov dan je zato zame dan celotne slovenske kulture, dan vseh polnokrvnih slovenskih umetnikov. Vem, da bi tudi sam Prešeren, eden

naših odličnejših in prvi suvereni slovenski besedni oblikovalec, pritrđil temu mojemu pogledu. Saj Prešernu prav nič ne krati na njegovi pomembnosti in izvornosti. Pač pa je res, da to pomembnost povezuje s široko linijo tistega, kar je sledilo in česar se nam ni treba sramovati.

Vsakršno napačno pojmovanje ustvarjalnih oseb v literarni zgodovini pa lahko še vodi do nečesa drugega, kar tu tudi ni mogoče zamolčati. Hipertrofiranje enega na račun drugih vodi namreč v podcenjevanje literarnega dela, v puhli ali bi retoričnega sklicevanja na Prešerna, ko že dolgo ni nikjer več pravega kulturnega duha in elana, ko se pozablja na kulturno delo še živčih.

Naša dolžnost je torej, da opozorimo na tvorne sile današnjega časa, da kulturo osvobodimo retorične in reprezentativne gnilobe in ustvarimo pogoje resničnega narodnega kulturnega dela.

Seveda je ob vsem tem Prešernov dan vseeno nekakšna dvoživka. Zakaj težko je celotnemu narodu vsiliti nekaj, kar ne bo nikoli vsenarodna last, ampak vedno le del tega narodnega telesa. Slabo bi tudi bilo, če nam je ob vsem tem Prešeren nadomestek manjkajočih političnih velmož, cesarjev in kraljev. Naravno je torej, da smo v duhu kritični do tega praznika, ker pač ne izraža vseh osnovnic, ki bi jih morali praznovati, ko bi prazniki sploh imeli kak pomen.

Tudi tu nam je lahko za vzor Prešeren, ki je kritično motril ne le delo drugih, temveč tudi svoj lastni praznik, namreč samega sebe, in ob sebi in svojem narodu nesrečen umrl.

Prejeli smo: **Odgovorno obveščanje - problem?**

Zahvaljujem se V. Vremcu za pozornost mojemu zapisu »Kakšno obveščanje« (N.L. 14. jan.) s kritičnim odzivom (N.L. 21. jan.). Ker je obravnavano vprašanje po mojem prepričanju bolj pomembno, kot bi človek na prvi pogled mislil, obenem pa tako obširno, da mi v omejenem dopisu ni uspelo biti povsem dosleden dodajam naslednja pojasnila, ki pa osnovne misli zapisa, da namreč neustrezno obveščanje ali poročanje hromi izvirno slovensko ustvarjanje in narodno delovanje, ne izpremenijo.

Da sem moral svoja izvajanja podati le hudo splošno, je mogoče razumeti edino tako, da sem hotel opozoriti na problem kot celoto. »Znanstvenega pristopanja«, ki ga nekateri hočejo, z opiranjem na primere in dokaze, se ne morem držati, če pisanje takega namena nima. Zato je dobrodošlo vsako dopolnilo, tako tudi Vremčeva obravnava. Toda osnovna misel mojega zapisa, ki je, kot kaže, nisem dovolj jasno izrazil, da je slovenska izvirnost in samoraslost skromna, obveščanje pa neustrezno, posebno v današnjem svetu, ta misel drži še naprej. To vsi čutimo, samo da kakor po navadi, premalo ugotavljamo, prav poročanje pa nas lovi, da se obesimo samo na to, kaj je kdo izjavil, in še kakšen podoben primer.

V takem smislu kot je zapisana, je beseda jadrkovanje preveč. Pisanje je pritožba zaradi prizadetosti in brezbriznosti, saj ga ni med moimi primorskimi in krajinskimi in niti med štaterskimi znanci enega, ki bi mu bila vseslovenska problematika znana ali da bi se za slovenstvo doma in v svetu živo zanimal. To dela toliko, kolikor povzame iz centralnega slovenskega tiska in TV, ta pa skrbita bolj za »mednarodno« kot za narodno obzorje. In koliko jih je med odgovornimi za narodne zadeve, ki problematiko le-teh hočejo (!) resnično dojeti?

Razhajam se pa z mnenjem, da so »sodobna obveščalna sredstva, tudi izraz današnje (!) večplastne vsesplošne narodne dejavnosti«. Bi sicer morala biti, ampak če so že, katera so in v kolikem obsegu? (Mislim predvsem na to, da ta kega vseslovenskega sodobnega sredstva nimamo.) In z mnenjem: »Slovenska družba je danes zavestno in prizadevno soudeležena pri reševanju kot povsod drugod prevladujočih in razvijajočih se socialnih, idejnih, splošnocivilizacijskih vprašanj.« V kakšnem obsegu naj slovensko družbo pojmuje? Ali je ta družba celota? Ali je sploh tako spoznanje prodrlo?

To so ali bi vsaj morala biti naša prvenstvena vprašanja, v katerih bi si bilo treba priti na jasno. Mislim, da tudi za drobnjakarstvo ne gre, če je izražena želja po najširšem obveščanju.

V Padričah so v skrbeh

Kot znano, sta dva Bolgara iz begunskega taborišča v Padričah pred kratkim zahrbtno umorila svojega rojaka inž. Kožuharova, prav tako begunca v istem taborišču. Pri odstranjevanju sledov sta jim pomagala še dva druga Bolgara, ki sta porinila Kožuharov avto v morje.

Vaščani Padrič in vseh okoliških vasi so v skrbeh. Če se taki ljudje potikajo okrog taborišča, kako naj se počuti domače prebivalstvo varno? Ta skrb je tembolj upravičena, ker se je izkazalo, da so begunci (med katerimi so nedvomno tudi mnogi pošteni ljudje, a prav tako tudi mnogi zločinski tipi, kot je razodelo prav dejstvo, da so se našli skupaj kar štirje zločinci za umor inž. Kuhareva in za odstranjevanje sledov) skoro brez nadzorstva. Saj so mogli morilci nadzirani iz taborišča, se odpeljati z žrtvijo vred z avtom do švicarske meje (!), kjer so inženirja umorili, in v Milan, kjer so truplo pokopali pod

niu slovenske družbe, da bi slovenski človek spoznal slovensko stvarnost v domovini in v svetu v preteklosti in sedanjosti.

G. Vremcu bi bili vsi hvaležni, če bi o vsem tem še kaj več povedal, nekaj smernic in spoznanj, da se mnenja razčistijo.

Jožko

NOVA REVIJA NAMESTO »NOVE POTI«

Kot smo zvedeli, bo duhovniška revija »Nova pot« prenehala izhajati (poslednja številka je bila zadnja številka 1. 1970), namesto nje pa bo začela izhajati nova katoliška revija. O tem se zdaj vodijo v Ljubljani pogovori.

V galeriji Rossoni v Trstu so odprli 1. t.m. samostojno razstavo slikarja Roberta Kozmana. Odprta bo do 10. t. m.

kupom smeti, in se vrniti v taborišče, ne da bi kdo opazil njihovo odsotnost. Iz tega je razvidno, kakšno je nadzorstvo v taborišču in kaj si lahko morebitni zločinci iz taborišča privoščijo, če hočejo. Ni še pozabljeno, da so podobni tipi pred nedavnim opustošili notranjost neke gostilne v Bazovici in grozili ljudem. Kako naj se torej ljudje na Krasu počutijo varni? Ali naj se že v mraku zapirajo v svoje domove? In kako je staršem pri srcu, kadar se otroci kje zakasnijo?

Dvomimo, če je bilo pametno prestaviti taborišče iz Trsta na Kras. Gotovo pa je, da bi moralo biti nadzorstvo v taborišču mnogo strožje. Poštenih beguncev to ne bo prizadelo, ker bodo razumeli to nujnost, zločinske tipa pa bo le držalo nekoliko na vajetih.

DEŽELNA PALAČA

Na področju goriške občine je predvidenih dosti gradenj za razna podjetja in ustanove. Med temi je tudi obširen načrt za zgradbo deželne palače v ulici Roma, kjer je stalo staro šolsko poslopje. Danes je pa tam urejen parkirni prostor za avtomobile.

V palači naj bi imeli svoje prostore deželni uradi, ki so sedaj raztreseni po vsem mestu; obenem bi morala biti pod isto streho tudi velika dvorana za kulturne prireditve in mednarodna tekmovanja v Gorici.

O stavbi pa še ni duha ne sluha. Zato sta dva deželna poslanca vložila vprašanje na predsednika deželnega sveta. Morda se bo zdaj kaj zganilo.

ZAKONSKI REKORD

Zakonca McDaniell v kraju Macon v Misouriju v Združenih državah sta obhajala te dni 81. obletnico svoje poroke. S tem sta postavila komaj dosegljiv rekord, kajti strokovnjaki so izračunali, da je verjetnost tako dolgo trajajoče zakonske zveze ena proti 190 milijonom.

On je upokojen kmet in je star 102 leti. Žena Cynthia Ann pa je dopolnila maja 101 leto. Zakonca imata pet otrok in celo kopico vnukov in pravnukov.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Nušičeva predstava »Kaj bojo rekli ljudje« doživlja velik uspeh. Vse predstave v Kulturnem domu so bile zelo dobro obiskane, prav tako tudi predstavi v Gorici v nedeljo, 31. januarja. Slovensko gledališče bo predstavo ponovilo še 13. in 14. februarja v Kulturnem domu v Trstu. »Kaj bojo rekli ljudje« je četrta uprizoritev v letošnji sezoni.

Velik uspeh v boju proti raku

50-letna izraelska zdravnica Chloe Tal, strokovnjakinja za biokemijo, je naznanila, da je odkrila krvno telesce za boj proti raku. Temu naznanilu je dodala tudi laboratorijske dokazne in klinične izvide o dosedanjih preizkusih na bolnikih. To je dala na razpolago ameriški agenciji AP. Omenjena izraelska zdravnica dela v centru za raziskave rakastih tvorbo pri zdravniški visoki šoli Hadassah v Jeruzalemu.

Protisredstvo v krvi, ki ga je odkrila, lahko že v kali zajezí razvoj raka. Dali so mu ime »globulin T« (T pomeni tumor).

Doktorica Tal pravi, da človeški organizem sam razvija protisredstvo proti raku, zelo podobno proteinom, in to sredstvo je sposobno razkrajati rakaste celice. Če odkrijejo v krvi navzočnost te vrste proteina, pomeni to po izsledkih doktorice Tal, da se tvori v človeku zli tumor.

Odkritje doktorice Tal so potrdili laboratorijski poskusi in klinični izvidi na 500 bolnikih, med katerimi so bili taki, ki so imeli raka. V vseh bolnikih, ki so imeli raka, so dejansko odkrili globulin T, medtem ko ni bilo niti sredi tega krvnega protisredstva v krvi bolnikov, ki so boleli za drugimi boleznimi.

Ta sistem odkrivanja in pobijanja raka, o katerem omenjena zdravnica sama priznava, da se zdi kar preveč preprost, da bi bil resni-

čen, je veljaven za vse vrste raka. In ravno ta enostavnost je po njenem mnenju preprečila drugim in slavnejšim raziskovalcem, da bi prišli do istega odkritja ali pravzaprav ugotovitve, ker so si predstavljali vse zelo zapleteno.

»Ko sem predložila svoje poročilo, mi je dejal neki univerzitetni profesor, ki ga je prebral: Če je zadeva tako preprosta, kako da je ni nihče že prej opazil?«, je povedala doktorica Tal časnikarjem. Toda, kot rečeno, jim je to onemogočilo prav preveč zapleteno iskanje.

Doktorica je potem izčrpno razložila, kako deluje protisredstvo proti raku, ki je prava plat zvona proti raku. Protisredstvo se začne porajati v krvi, ko se pojavi v organizmu »cytolipin H«, ki je ena glavnih sestavin rakaste celice.

»Vedno sem se začudena spraševala, kako da ni znano protisredstvo oziroma naravno človeško obrambno sredstvo proti raku, medtem ko poznamo naravna obrambna sredstva za druge bolezni,« je rekla doktorica Tal.

»Vprašanje je bilo torej v tem, kako najti to protisredstvo, ker sem bila trdno prepričana, da obstaja. In ko sem ga našla, nisem bila niti malo presenečena.«

S svojimi študijami glede tega je začela leta 1952. Eksperimentirala je tudi na institutih v Združenih državah. Zdaj se lahko upa, da bo mogoče umetno izdelovati cepivo in tudi zdravilo proti raku.

Sodobno kmetijstvo

TENDENCE IN POGOJI BODOČEGA RAZVOJA

Predel Kontovel - Prosek - Sv. Križ

Po tem, kar smo nakazali, bodo zaključki, ki jih bomo naredili, nekoliko netipični v smislu splošnih silnic kmetijskega razvoja v Evropi, oziroma v smislu smernic, ki jih je postavil Mansholt. Osrednje vprašanje kmetijstva v neposredni bližini velikega urbanega središča nista toliko velikost in obseg posestva, kolikor donos. Merilo uspešnosti je torej dohodek, ki ga kmet s svojim delom ustvari. Glede na to, da je donos vedno odvisen od višine vložnega kapitala, ni težko ugotoviti, da bi nakup zemljišč za širjenje kmetijskih obratov pomenil prehudo oviro in končno tudi onemogočil gospodarsnost naložbe. Specializirano cvetličarstvo in vrtnarstvo v bližini mesta zaradi neznatnih prometnih razdalj in s tem nizkih prevoznih stroškov ostane vsekakor konkurenčno in zato ne potrebuje brezpogojno velikih površin. Sodobne pridelovalne metode, hkrati s prisotnostjo združnih oblik za vertikalno integracijo posameznih obratov, konkurenčnost tudi takšnih majhnih enot še bolj krepijo (središče dejavnosti novoustanovljene cvetličarsko-vrtnarske zadruge je prav na področju Kontovela in Proseka).

Povrh je v krajih z določenim gradbenim pritiskom politika nakupovanja zemljišč ali njihovega zlaganja za skupnost nerentabilna, saj individualni kmet ne more dati nobenih jamstev, da bo kmetija ostala taka tudi po njegovi smrti. Čistih kmetijskih pasov na tem področju skoraj ni več (razen tistih v Bregu, katere je zaradi homogenosti lažje braniti pred vdorom drugačnih dejavnosti).

Razvojne silnice tega področja so torej jasno zarisane: specializirani vrtnarsko-cvetličarski obrati, katerih dopolnilna notranje-kmetijska dejavnost predstavlja vinogradništvo v Bregu. Novoustanovljena zadruga je postavila temelje za uspešen razvoj in stabilizacijo in verjetno tudi ekspanzijo te dejavnosti. Zadruga bo skrbela za cenen nakup semen, gnojil, protizajedavskih pripravkov

Urejanje kmetijskih površin v tržaški okolici in regulacijski načrt

ter tudi strojev, za katere je v določeni meri, vsaj za večje in dražje, predvidena skupinska uporaba, kar tudi velja za skupne hladilne naprave. Zadruga postavlja temelje tudi proizvodni specializaciji posameznih obratov — medobratna delitev dela — in pa, kar je najvažnejše, tudi vertikalni integraciji, to je organiziranju direktne prodaje proizvodov svojih članov, po možnosti tudi preko lastnih prodajnih objektov.

Nedvomno prinašata ta oblika in smer razvoja nasproti radikalnejšim spremembam vrsto prednosti tudi glede na ohranitev značilnosti parcelne razdelitve. Radikalno stapljanje in zlaganje bi povrh prineslo vrsto močnej in trenj, do katerih bi za gotovo prišlo zaradi vedno prisotnega pritiska orbanizaci-

je. Tako stapljanje bi bilo tudi zelo dolgotrajno in zapleteno, sam ureditveni postopek pa zelo drag.

Glavni cilj kmetijske politike na tem področju sta hitra in učinkovita stabilizacija in posodobljenje v smeri specializacije proizvodnega značaja in izboljšanja organizacijske podlage. Takšna hitra okrepitev ni zaželeno samo glede na konkurenco, ki jo izvajajo nekmetijske dejavnosti, ampak tudi zaradi notranjega kmetijskega tržišča, saj domači pridelek povrtnin tržaške pokrajine, krije le približno 14 odst. potreb, pridelek cvetlic pa le tretjino domače potrošnje. S tega vidika je takšna globalna politika več kot utemeljena. Urbanistična ureditev hkrati pa tudi gradbena normativa morata temeljiti na dejstvu individualnih obratov. Iz tega sledi, da mora urbanistična politika, posebej pa gradbeni indeks novih gradbenih predelov upoštevati potrebe kmetijstva.

Vladimir Vremec
(dalje)

Ricmanjci protestirajo

Naša vas ima še precej neurejenih problemov, ker je že dolgo let zanemarjena. Kakor da to še ni zadosti, pa nam nekateri povzročajo še druge težave. Ena takih zadev, ki že nekaj mesecev razburja vaščane ob cesti proti Koritom, je promet po tej cesti s težkimi tovornjaki podjetja, ki gradi plinsko postajo metanovoda za Trst. Teža teh tovornjakov je očitno prevelika, da bi lahko hišni in drugi zidovi ostali brez posledic. Posebno resno zaskrbljeni so prebivavci tik pod omenjeno cesto, ki živijo v stalnem strahu, da se zgodi kaj neprijetnega.

V začetku so skušali s protestom na ulici opozoriti odgovorne oblasti na to nevarnost ter so zaprosili občinskega svetovavca Beržljana od Slovenske skupnosti, naj jim pomaga. Ta se je za stvar zelo zavzel. Na njegovo posredovanje je dolinska občina namestila prepovedni znak za vozila s težo več kot sedem ton. Nekaj časa je to opozorilo pomagalo, a zadnje čase spet vozijo tovornjaki s težo tudi do 20 ton in se tako požvižgajo na prepoved občine. Pred tedni so zato prizadeti vaščani s posebnim pismom ponovno opozorili občinsko upravo v Dolini, naj se za ta pereč

problem odločno zavzame ter zahteva spoštovanje prepovedi, ki jo je dala.

Ricmanjski vaščani zato upravičeno pričakujejo, da bodo vse pristojne oblasti od občine do orožnikov poskrbele, da se ne napravi konen kršenju cestnih predpisov pred njihovim nosom in s tem ogrožanju varnosti njihovih hiš.

Pevma

PEVMA

Po daljšem premoru je začelo tudi naše prosvetno društvo s kulturnimi večeri. Predzadnji ponedeljek je povabilo svoje člane in prijatelje k prosvetnemu večeru, ki je imel na sporedu izvirne slike iz Španije. Gostje so z zanimanjem sledili besedam in filmu, ki je kazal lepote te dežele, njih ljudi in tudi bikoborbe. Podobnih večerov bi še želeli.

Pa še nekaj bi radi omenili, o čemer so se eno zadnjih neželj pogovarjali možaki v gostilni. Pomenkovali so se, kako malo fantov se zadnje čase oženi doma. Iščejo si neveste drugod. Domača dekleta, še zlasti z Oslavja, pa odhajajo iz svojih krajev kam v Furlanijo ali še bolj daleč.

POTOVANJE PO SKANDINAVIJI

VIATICUS

XXVI.

Kdaj bomo Slovenci dobili tak muzej ali bolje: take muzeje? Škoda za toliko lepih in zanimivih starih hiš, ki propadajo ali so že izginile, ker jih ljudje, ki nimajo dovolj izobrazbe in zato tudi ne čuta za lepoto in tradicijo, brezobzirno podirajo ali prezidavajo, kadar se jim zahoče »modernega« stanovanja, ker ne znajo starega prilagoditi novemu, nove lepote oplemenititi s staro. Seveda pa bi bilo treba zgraditi poseben muzej na prostem za kraške hiše, poseben za alpski slovenski tip hiše in spet poseben za dolenski ali panonski tip. Tudi Norvežani in Švedje imajo več takih muzejev. Drugi — časovno celo prvi — tak znameniti norveški muzej je Maihaugen v Lillehammerju.

Posebno priznanje zasluži pobuda naše Kraške zadruge za ohranitev »kraške hiše« v

Velikem Repnu, kar je vsaj zametek takega muzeja na prostem, kot bi ga morali imeti.

Že drugi dan po prihodu v Oslo sem odkril lepo kavarno »Grand Kafé« na Karl Johans gate. Kafe — kavarna — pa pomeni na Norveškem tudi restavracijo. Malo sem se čudil, kako da si večina abiskovavcev v kavarni naroči kar popolno večerjo, medtem ko sem sedel jaz pri pivu, dokler se mi ni posvetilo, kaj je z norveškimi kavarnami — da so namreč tudi restavracije. Velika dvorana s svojo mimo eleganco in vpludnimi natakariji ima na sebi nekaj dunajskega, še bolj pa me je spomnila na nekdanji »Union« v Ljubljani. Tod je bilo svoj čas in je morda še zdaj zbirališče norveških pisateljev. Eno izmen sten krasi veličanska freska znanega slikarja Pera Krogha, ki prikazuje nekdanjo literarno Španijo v Oslu v lbenovem času. Pri mizicah na vrtu sedijo

vsaki takratni najboljši norveški pisatelji in umetniki ter njihove žene ali prijateljice. Najbolj znane obraze sem prepoznal na prvi pogled. V tisto kavarno sem šel večkrat, ker mi je ugajalo v njej. Vanjo zahaja tudi mladina, študentje, seveda taki, ki jim ni treba gledati na vsako krono. Vsak dan po sedmih zvečer je v njej klavirska glasba.

Tu naj spregovorim nekaj besed o norveškem pivu, ki mu pravijo Norvežani in Švedje öl, kar je očitno v sorodu s staro slovensko besedo ol za pivo. Bogve zakaj pa so naši predniki v preteklem stoletju to besedo opustili, najprej v prid nemške besede »Bier« oziroma »pir«, nato — v dobi hejslovanskega navdušenja — pa so sprejeli rajši češko besedo »pivo«, ki je bila skovana pod vplivom nemškega »Biera«, in ol je šel v pozabo kot še toliko drugih nekdanjih lepih slovenskih besed.

(dalje)

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« Trst